

מי אשם ומה האשמה

מי שאשם במצב הנורא בו נמצאת המדינה הוא הימין (ז"א הגרסה הישראלית של שילוב בין אולטרה-לאומנות וניאו-ליברליות). הכוונה היא גם לימין שבשלטון וגם לימין שבבניית הלב והמחשבה של אנשים שאינם תופסים את עצמם כשייכים לימין. אבל הימין אינו האשם היחיד. סייע לו "המרכז" שלא השכיל להבין את בעיות היסוד של החברה הישראלית, את התהליכים ההרסניים שבעיות אלו מייצרות, ואת הצורך להתייצב כנגדם. בפרט, לא ניתן לעצור את התהליכים הללו ללא עימות עם דרכו של הימין וללא נכונות כנה לשיתוף פעולה עם השמאל ועם האזרחים הפלסטינים של המדינה.

אכן, אני כופר בטענה שהשמאל ו/או האזרחים הפלסטינים אשמים במצב הנוכחי או למצער בנפילת הממשלה הקודמת ו/או בכישלון בבחירות האחרונות. אינני טוען שהם לא עשו טעויות אסטרטגיות או טקטיות, אלא שטעויות אלו -- שגרמו להעלמות סיעת "מרצ" וירידה בייצוג מה שהיה "הרשימה המשותפת" -- לא הן שגרמו לנפילת הממשלה (שנגרמה ע"י התפוררות סיעת "ימינה") ולרוב שהשיג הגוש הריאקציונרי/פרוטו-פאשיסטי בבחירות. באופן כללי יותר, השמאל בישראל הוא קטן ביותר והאזרחים הפלסטינים מוזרים למעשה מן התהליך הפוליטי כך שהאשמתם במצב הנוכחי הינה מופרכת ובלתי הוגנת. הכישלון להשיג תמיכה בעמדות הומניסטיות ו/או שמאליות הוא פועל יוצא מן המציאות אשר מיוצרת על ידי השלטון אשר מצוי זה כבר יותר מעשור בידי הימין.

לפיכך, מי שחייב בחשבון נפש הוא "המרכז" אשר נטה בכל נקודת הכרעה לכיוון הימין. המרכז הוא שפסל שיתוף פעולה כנה עם ה"סיעות הערביות": ראו למשל את אי-המוכנות (למצער הפומבית) להסתמך על "הרשימה המשותפת" בעת הניסיונות להקים ממשלה באביב 2020 ובאביב 2021 וכן בעת הניסיונות למנוע את נפילת הממשלה בקיץ 2022. המרכז מתעלם מהמשך קיומו ומהחזרתו של **משטר הדיכוי בשטחים הפלסטינים**, משתף פעולה עם ההדרה והאפליה כנגד אזרחיה הפלסטינים של המדינה, לא מתייחס ברצינות לפערים החומריים העצומים בחברה הישראלית, ומתרכז בביקורת על אספקטים שליליים (חשובים כשלעצמם) של התרבות הפוליטית והחברה הישראלית תוך התעלמות מן הקשר שלהם לשלושת עובדות היסוד שהוזכרו קודם. להלן פירוט של העובדות הבעייתיות הנזכרות לעיל.

העובדה הבעייתית הראשונה היא שישראל מקיימת **משטר דיכוי של האוכלוסייה הפלסטינית המצויה בשטחים שבשליטתה**. אני משתמש בביטוי "משטר דיכוי" ולא במילים כגון "כיבוש" משום שמה שמרכזי בעיני אינה שאלה הריבונות או השליטה על שטחים אלא שאלת ההשפעה של משטר כזה או אחר על חייהם של אנשים. המצב האובייקטיבי והסובייקטיבי של התושבים הפלסטינים של הגדה המערבית ורצועת עזה הוא של היותם תחת משטר דיכוי ברוטלי ושרירותי (מבחינתם) אשר מונע מהם אפשרות לפתח את חייהם ולעיתים אפילו מסכן את החיים עצמם. המשטר הזה נכפה עליהם באופן עקיף ברצועה (קרי: ע"י הסגר) ואופן ישיר יותר בגדה. למרות שתחזוק משטר הדיכוי בשטחים הפלסטינים כרוך במשאבים חומריים עצומים ובהשחתה מוסרית של החברה הישראלית, הנושא הזה מודחק בדיון הציבורי המרכזי.

העובדה הבעייתית השנייה היא שמדינת ישראל **מדירה ומפלה את אזרחיה הפלסטינים** במגוון של מישורים, החל מהשתתפות בהכרעות פוליטיות (ראו: הדרשה ל"רוב יהודי" להחלטות מסוימות והיחס הציבורי לממשלה המתבססת על תמיכה של "מפלגה ערבית"), דרך הקצאת משאבים (ראו: הקצאת קרקעות ומים, רמת השירותים המסופקים על ידי גורמי ממשל שונים, רמת האכיפה של חוקי מגן שונים והעלמת עין מפשיעה שמקורה בחלקה במשת"פים של השב"כ), ועד לנוכחות במרחב הציבורי (ראו: מעמד השפה הערבית). הפרקטיקות המדירות והמפלולות הנ"ל משתקפות

באופן ברור ב"חוק יסוד: הלאום" ובאזהרות שהושמעו לאחרונה בבג"ץ ביחס לאפשרות לפסול רשימות לבחירות לכנסת בשל ניסיון להעלות לדיון הצעת "חוק יסוד: מדינת כל אזרחיה" (שגם נפסלה לדיון ע"י נשיאות הכנסת).

העובדה הבעייתית השלישית היא שבישראל מתקיימת **רמה גבוהה ביותר של אי-שוויון סוציו-כלכלי**: בפרט, פערים בין המרכז לפרופריה, בין שכר להון, ובין רכוש להעדרו. אנחנו מצויים לאחר עשורים של מתקפה (נאו-ליברלית) על מדינת הרווחה ועל ציבור העובדים, ובמצב בו חלקים גדולים ממנו נתונים לניצול מחפיר ולתעסוקה פוגענית. השיח השלט מזהה את "טובת הכלכלה" עם האינטרסים של ההון ורואה בציפיות (קל וחומר בתביעות) של העובדים לקיום מכובד ומאושר מכשול למדיניות כלכלית. אדגיש שאני רואה את הפער העדתי (בין אשכנזים למזרחים) בחברה היהודית כפועל יוצא של פערים מורשים (קרי: בעיקר פער בהון העובר בירושה), ואת השורש של יוקר המחיה במדיניות הממשלתית אשר פועלת לטובת בעלי ההון על חשבון שאר האוכלוסיה (ראו למשל את דלדול השירותים הציבוריים ורמת מיסוי נמוכה על הכנסות גבוהות).

העובדה הבעייתית הרביעית היא שהתרבות הפוליטית והחברתית בישראל **מתמקדת בהבטחת הקיום של החיים ומזניחה את שאלת תוכן החיים** ובכך מייצרת דלות רוחנית וחומרית (למצער של רוב הציבור). גישות אלו באות לידי ביטוי באדישות ואף עוינות של חלקים נרחבים בציבור לשאלות הנוגעות ליחס לפליטים, לזכויות נשים, ללהט"ב, ולהשכלה ותרבות חילונית. עניין זה משתקף גם בגישה המרדדת את הדמוקרטיה לעקרון של שלטון הרוב ועיוורת לחלוטין לפוטנציאל הדיקטטורי של שלטון הרוב ולצורך להגן על מי שהעדפותיו האישיות ו/או המוסריות מצויות במיעוט.

כפי שנרמז לעיל, "המרכז הפוליטי" בישראל סבור -- ולו במובלע -- שניתן לטפל בנגזרות נבחרות של הבעיה הרביעית מבלי לטפל בשלושת הבעיות הקודמות, אלא שלדעתי קיים קשר הדוק בין הבעיה הרביעית לשלוש הקודמות. החלקים ה"חזקים" יותר ש"במרכז" מתאכזבים כל פעם מחדש שאינם זוכים לשיתוף פעולה (קל וחומר שיתוף פעולה נלהב) מהציבורים אשר סובלים באופן החמור ביותר משלוש הבעיות הראשונות. לפיכך, לא רק שסילוק הימין מן השלטון מחייב שיתוף פעולה כנה עם השמאל ועם האזרחים הפלסטינים, אלא שמטרה זו מחייבת את המרכז לצעדים ממשים לצמצום הסבל של הציבורים הנפגעים ביותר משלושת הבעיות הראשונות. (למותר לציין ששיקולים של מוסר מופשט תובעים סולידריות של האזרחים ה"חזקים" יותר עם אלו שגורלם שפר עליהם פחות, אלא שבאקלים הפוליטי בישראל אין לצערי לשיקול זה משקל רב.)

ומה על השמאל בישראל לעשות עד ש"המרכז" יתעשת ויאמץ את האסטרטגיה הנ"ל? בעתיד הנראה לעין, אין לשמאל מה לעשות אלא **לדבוק בעמדותיו הצודקות ולנסות להנחיל אותן בהדרגה ליותר ויותר חלקים בציבור.**